Pobrane z czasopisma **http://kulturaiwartosci.journals.umcs.pl**
Data: 08/11/2026 22:08:35

Kultura i Wartości
ISSN 2299-7806
Nr 41 (2026)

http://dx.doi.org/10.17951/kw.2026.41.5-8

Wartości i emocje – wprowadzenie

Leszek Kopciuch
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
e-mail: leszek.kopciuch@mail.umcs.pl
https://orcid.org/0000-0001-9128-697X

Dietrich von Hildebrand pisał w jednej ze swoich prac, że uczucia należą do kwestii najbardziej niedocenianych w historii zachodniej filozofii[1]. To rozum i racjonalność, podkreśla Hildebrand, a nie uczucia traktowano jako najbardziej istotny wymiar człowieka i jego osobowego życia. Stąd potrzeba ta gruntownego przebudowania ludzkiego myślenia o sobie, jaką głosił von Hildebrand. I trudno się z nim nie zgodzić, gdy twierdzi, że to właśnie emocjonalna strona człowieka jest tym wymiarem, w którym jest zlokalizowane poczcie sensu życia, radość z życia, *flow* – o którym później mówił amerykański psycholog Mihaly Csikszentmihalyi[2] – wreszcie poczucie szczęścia.

W kontekście problematyki aksjologicznej problematyka uczuć i roli, jaką one w tej sferze spełniają, obejmuje szereg zasadniczych zagadnień. Wymienić

[1] Por. Dietrich von Hildebrand, *Serce. Rozważania o duchowości ludzkiej i uczuciowości Boga-Człowieka*, tłum. Jan Koźbiał (Poznań: „W drodze", 1985), rozdział I: *Rola serca*. Por. też; Stanisław T. Zarzycki SAC, *Dietricha von Hildebranda filozoficzno-teologiczne podstawy duchowości serca* (Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 1997); Leszek Kopciuch, *Wolność a wartości. Max Scheler, Nicolai Hartmann, Dietrich von Hildebrand, Hans Reiner* (Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2010), 142 – 187, 310-311, 318–322.

[2] Por. Mihaly Csikszentmihalyi, *Flow and the Psychology of the Discovery and Invention* (New York: Harper Collins Publishers, 1996).

Pobrane z czasopisma **http://kulturaiwartosci.journals.umcs.pl**
Data: 08/11/2026 22:08:35

można chociażby następujące pytania: jaka jest rola uczuć w doświadczaniu wartości; czy emocjonalne doświadczenie wartości może oznaczać aksjologiczne poznanie; czy rola uczuć – tak niekwestionowalna w zwyczajnym ludzkim życiu – może być przeniesiona na poznanie w aksjologii; czy emocjonalne ujmowanie wartości nie wiążę się koniecznie z subiektywizmem i relatywizmem; czy rola emocji jest taka sama w przypadku wszystkich wartości, czy też różnicuje się i zmienia w przypadku różnych wartości?

W dniach 20-21 listopada 2025 roku odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona tego typu zagadnieniom (zorganizowana przez Instytut Filozofii UMCS oraz czasopismo „Kultura i Wartości"). Pięć artykułów prezentowanych w części tematycznej bieżącego wydanie „Kultury i Wartości" to teksty opracowane na podstawie referatów wygłoszonych w trakcie tej konferencji. To jednak tylko niewielka próbka problemów analizowanych w trakcie tej konferencji. Sprawozdanie z obrad było publikowane w poprzednim numerze „Kultury i Wartości"[3]. Ale wszystkie te teksty analizują problemy ważne i charakterystyczne. Są zarazem różne – w szczegółowej tematyce oraz w sposobie ujmowania i stosowanych metodach.

Pierwszy artykuł – *The „Sheer Dynamic Form" of Value: A Phenomenological-Emotionalist Axiology in Light of Dance* – przygotowała niezależna badaczka Maryam Vahedi. Problematyka tekstu jest bardzo szczegółowa, a zarazem oryginalna. Rozważania autorki koncentrują się bowiem na kwestii wartości ujawniających się w tańcu. Autorka pisze: „Wykorzystując fenomenologię tańca Maxine Sheets-Johnstone, analiza ukazuje, w jaki sposób taniec abstrahuje jakości uczuciowe od ich codziennych treści, odsłaniając ich »czystą dynamiczną formę«, czyli ich pierwotny sens (*import*). Artykuł dowodzi, że wartości funkcjonują analogicznie jako niezmienne jakościowe formy, ujmowane w sposób przedrefleksyjny. Są one »czysto dynamicznymi formami«, intuicyjnie uchwytywanymi w wymiarze emocjonalnym i kinestetycznym, a zarazem odrębnymi od konkretnych działań, w których się przejawiają" (s. 9).

Drugi artykuł, zatytułowany *Mixed Feelings Towards Values*, napisała badaczka z Filipin Marielle Antoinette Hermoso Zosa. Artykuł przynosi rozważania na temat zostosowania teorii Mitchella do wyjaśnienia uczuć

[3] Por. Leszek Kopciuch, „Contemporary Challenges and Values 4. Współczesne wyzwania i wartości 4/ Values and Emotions/ Wartości i emocje", *Kultura i Wartości* 2025, nr 40: 265–268, http://dx.doi.org/10.17951/kw.2025.40.265-268.

Pobrane z czasopisma **http://kulturaiwartosci.journals.umcs.pl**
Data: 08/11/2026 22:08:35

mieszanych. Zosa stwierdza: „Wreszcie, ostatecznie twierdzę, że inne tradycyjne teorie emocji, takie jak judgmentalism/kognitywizm, percepcjonizm i atytudynalizm, nie są w stanie w pełni wyjaśnić ani fenomenologii uczuć mieszanych, ani elementów czasowych i modalnych obiektów emocjonalnych, które są niezbędne do samego uchwycenia uczuć mieszanych" (s. 31).

Kolejny artykuł jest autorstwa badacza ze Stanów Zjednoczonych – Daniela Shargela – a jest zatytułowany *An Enactive Account of Anger and Forgiveness*. D. Shargel analizuje relację między gniewem a przebaczeniem opierając się na enaktywistycznej teorii emocji. Pisze zatem: „Zgodnie z tym ujęciem, emocja jest adekwatna, jeśli przygotowuje podmiot do skutecznego wykonania określonej klasy działań. Gniew mobilizuje umysł i ciało ofiary do uzyskania ustępstw ze strony sprawcy. Przebaczenie wyznacza moment, w którym przygotowywanie się do agresywnego działania wobec sprawcy przestaje być reakcją adekwatną" (s. 53, 73).

Czwarty artykuł przygotowała badaczka również ze Stanów Zjednoczonych – Sophia Lateef – a poświęciła go przede wszystkim problematyce współczucia w kontekście filozofii Artura Schopenhauera (*Insight Into Disvalue: Schopenhauerian Tragic Compassion*). W konkluzjach autorka twierdzi: „Porównanie Schopenhauera z filozofami, którzy podążali jego śladami, pozwala nam dostrzec zjawisko afektywne, które nazywam »tragicznym współczuciem«. Tragiczne współczucie motywuje nas do działania nawet wtedy, gdy nie wierzymy, że cierpienie można złagodzić, lub – radykalniej – gdy mamy pewność, że cierpienia nigdy złagodzić sie nie da. To sprawia, że jest to nie tylko interesujący element myśli Schopenhauera, lecz potencjalnie owocna postawa polityczna i etyczna" (s. 91).

Wreszcie w polskojęzycznym artykule zatytułowanym *Władysława Witwickiego etyka osobista – ambicja jako przyczynek do doskonalenia się człowieka* Lucyna Majewska analizuje koncepcję ambicji i kratyzmu zawartą w pismach Władysława Witwickiego. Przedstawia ją jako fundament formułowanego przez Witwickiego projektu etyki świeckiej i doskonalenia się człowieka. Ukazuje ambicję jako „pozytywną dyspozycję, sprzyjającą samodoskonaleniu i budowaniu odpowiedzialności" (s. 95). To interesujące ujęcie, które pokazuję rzadziej analizowane poglądy Witwickiego, który w kontekście filozoficznym znany jest w Polsce przede wszystkim jako tłumacz pism Platona.

Pobrane z czasopisma **http://kulturaiwartosci.journals.umcs.pl**
Data: 08/11/2026 22:08:35

Ujęcia prezentowane przez autorów są różne, podobnie różne są konteksty i tematyka ich rozważań. Ale właśnie w tej różnorodności stanowią istotny przyczynek do badań nad szczegółowymi aspektami relacji między wartościami i emocjami.

Bibliografia

Csikszentmihalyi, Mihaly. *Flow and the Psychology of the Discovery and Invention.* New York: Harper Collins Publishers, 1996.

Dietrich von Hildebrand, *The Heart. An Analysis of Human and Divine Affectivity* (South Bend, Indiana: St. Augustine's Press in association with the Dietrich von Hildebrand Legacy Project, 2007.

Hildebrand, Dietrich von. *Serce. Rozważania o duchowości ludzkiej i uczuciowości Boga-Człowieka*. Tłum. Jan Koźbiał. Poznań: „W drodze", 1985.

Kopciuch, Leszek. „Contemporary Challenges and Values 4/ Współczesne wyzwania i wartości 4: Values and Emotions/ Wartości i emocje". *Kultura i Wartości* 2025, nr 40: 265–268. http://dx.doi.org/10.17951/kw.2025.40.265-268.

Kopciuch, Leszek. *Wolność a wartości. Max Scheler, Nicolai Hartmann, Dietruch von Hildebrand, Hans Reiner*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2010.

Zarzycki Stanisław T. SAC, *Dietricha von Hildebranda filozoficzno-teologiczne podstawy duchowości serca*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 1997.